

Fra tidligpensjon til tilleggspensjon?

Notat, Stein Stugu, De Facto, mai 2011

Avtalefestet pensjon (AFP) i privat og offentlig sektor er nå to fundamentalt forskjellige pensjonssystem. Mens AFP i offentlig sektor fortsatt er en tidligpensjon, er AFP i privat sektor en ren tilleggspensjonsordning.

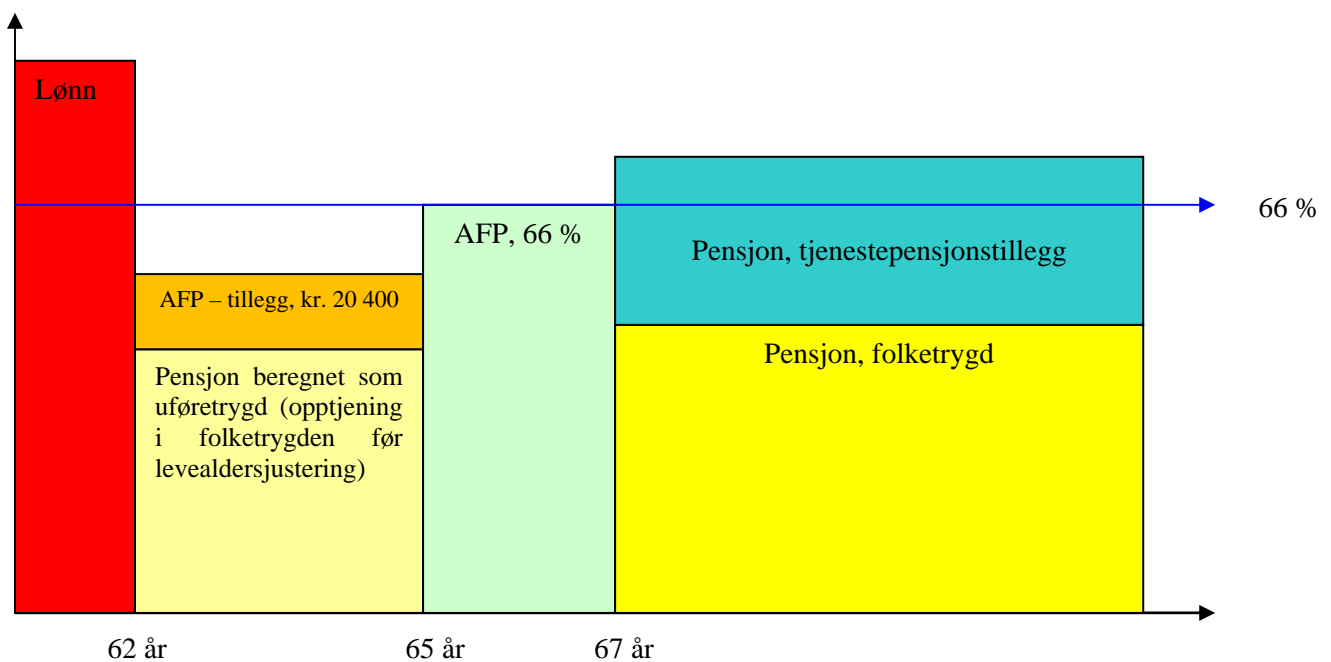
AFP i offentlig sektor

AFP i offentlig sektor er en pensjonsordning som gir muligheten for å gå av med pensjon før en fyller 67 år uten å røre ved opptjente rettigheter verken i folketrygden eller tjenstepensjon. Fra en fyller 62 år har en mulighet for å gå av med pensjon på heltid eller deltid. Fra 62 til 65 år beregnes pensjonen ut fra hva slags opptjening du har i folketrygden, i praksis definert ut fra hva du ville fått i uføretrygd. I tillegg får du et AFP-tillegg på kr. 20 400 i året.

Fra du fyller 65 til 67 år får du den pensjonen som er best av 66 % av lønn eller pensjon beregnet etter samme prinsipper som mellom 62 og 64 år.

Fra 67 år får du tjenstepensjon, samordnet med folketrygd. For de fleste gir det mer enn 66 % av tidligere lønn i pensjon.

Prinsippskisse, AFP i offentlig sektor:

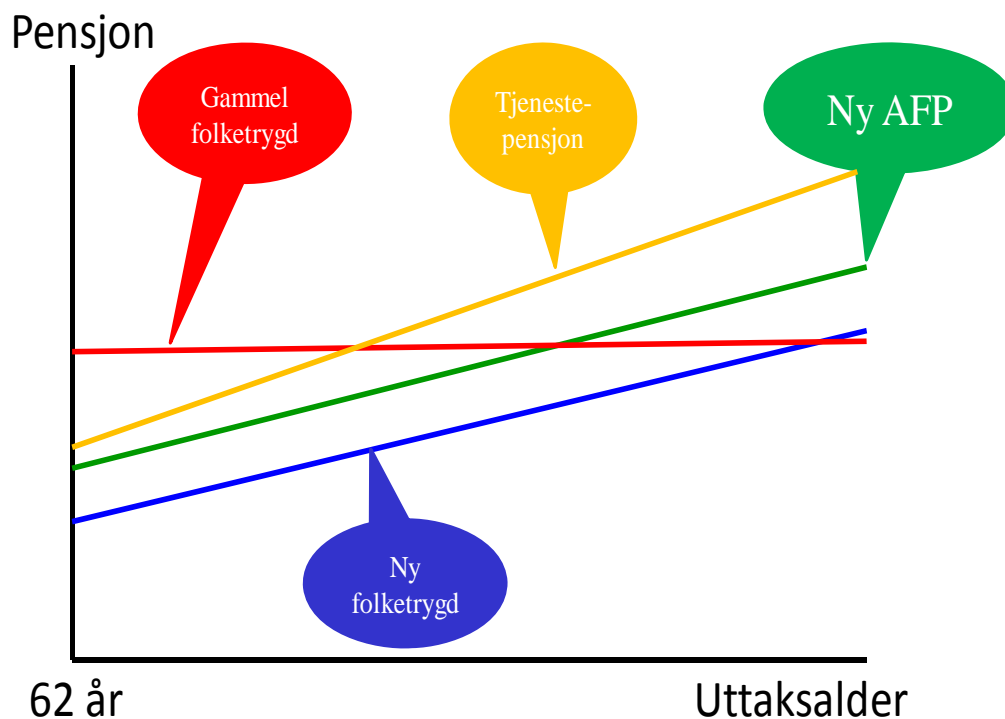
AFP i privat sektor

AFP i privat sektor er gjort om til en ren tilleggspensjon. AFP-tillegget er livsvarig. Nivå på pensjon bestemmes av all inntekt fram til det året du fyller 62 år og det tidspunkt du tar ut pensjon fra, etter samme prinsipp som folketrygden. Størrelsen på AFP-tillegget er ca. 25 % av størrelsen på pensjon fra folketrygden.¹

I tillegg får alle som har opptjening i folketrygden etter gamle regler et såkalt kompensasjonstillegg tilsvarende 10 000 i året for de som er født i 1948 og tar ut tillegget fra 62 år. Kompensasjonstillegget er et fast kronetillegg alle år som pensjonist og skattefritt. Det går opp til 12 000 for de som er født i 1953 og avkortes med 10 % i året for hvert årskull i takt med alleårsopptjening innføres i folketrygden. De som er født i 1963 eller senere får ikke kompensasjonstillegg. Størrelsen på tillegget (for hvert årskull) reguleres opp i tråd med lønnstigning hvert år. Tillegget er høyere hvis du utsetter uttaket til du er eldre enn 62 år.

Også for private tjenstepensjoner er det nå åpnet for at de kan tas ut fra 62 år, men justert for tidlig uttak. Reglene for tidlig uttak av tjenstepensjon gir en sterkere avkorting enn av folketrygd og AFP.

Prinsippet vises i følgende skisse. Lav pensjon ved tidlig uttak, utsatt uttak gir høyere pensjon – resten av livet.

¹ AFP-tillegget tjenes opp med 0,314 % av inntekt – uttak fra 67 år og før levealdersjustering. Opptjening i ny folketrygd (etter alleårsreglene) er at 18,1 % av inntekt avsettes i en pensjonsformue. Dette tilsvarer en opptjening på ca. 1,35 % hvis en bruker samme prinsipp som for AFP.

Vilkår for uttak av privat AFP.

Vilkårene for uttak av privat AFP er kraftig skjerpet. De viktigste kravene er:

- Pensjon ved 67 år (folketrygd og AFP-tillegg) må tilsvare minstepensjon for enslig (beregnes som om du er enslig). Er ikke pensjon på dette nivået får du ikke at ut tidligpensjon. Skal du ta ut pensjon fra 62 år tilsvarer dette i praksis en inntekt på rundt 300 000 i 40 år. Har du ikke rett til AFP er inntektskravet rundt 370 000 i 40 år. (Nytt krav)
- Den dagen du fyller 62 år må de ha vært ansatt i en bedrift tilknyttet AFP-ordningen minst 7 av de siste 9 årene (født i 1955 eller seinere. Født 1954: 6 av 8 år, 1953:5 av 7 år, 1952: 4 av 6 år, 1944-1951: 3 av 5 år). Arbeid i offentlig sektor godkjennes ikke. Således vil personer som skifter jobb fra offentlig til privat sektor kunne miste retten til AFP. (Nytt krav)
- På uttakstidspunktet må du ha vært reell arbeidstaker med minst 20 % stilling i bedrift tilknyttet AFP-ordningen de siste 3 årene før uttak. (Videreført regel)

Noen viktige forskjeller på privat og offentlig AFP.

Tidligpensjon eller tilleggspensjon

Offentlig AFP er fortsatt en mulighet for tidlig pensjon. Etter 67 år vil din pensjon være den samme, uavhengig av om du har tatt ut AFP eller ikke.

AFP i privat sektor er en tilleggspensjon. De som har rett til AFP vil derfor, resten av livet, få høyere pensjon enn de som ikke har rett til det. Ved å stå lenger i arbeid vil riktignok en som ikke har rett til AFP kunne få samme pensjon som en som har AFP og går av ved 62 år, men vedkommende ville fått tilsvarende mye mer ved å stå like lenge i arbeid. Om du får AFP-tillegg vil det være en forskjell som følger pensjonistene hele levetida.

AFP og seniorpolitikk – finansiering av AFP

En av hovedmålsettingene ved pensjonsreformen er å motivere befolkningen til å jobbe lenger. Samtidig har en i privat AFP fjernet at arbeidsgiver finansierer hele eller deler av AFP for de som tar ut AFP. I gammel AFP finansierte arbeidsgiver hele (Spekter-bedrifter) eller 25 % (NHO-bedrifter) av AFP-utgiftene for de som gikk av med tidligpensjon. Når arbeidsgiver finansierer deler av AFP direkte over drift gir det også arbeidsgiver et økonomisk incitament for å holde eldre i arbeid.

I offentlig sektor finansieres vanligvis det meste av AFP direkte over drift. I offentlig sektor er det derfor en fordel for arbeidsgiver å holde ansatte i arbeid så lenge som mulig. Dette har vært en medvirkende årsak til at en i stat og kommune ofte har seniorpolitiske tiltak, inkludert tilbud om redusert arbeidstid med full lønn.

I kommunesektoren kan kommunen velge om de vil finansiere AFP selv, eller være med i en forsikringsbasert utjevningsordning gjennom KLP. I en ny rapport fra Econ Pöry², "Seniorpolitikk i kommunesektoren", analyseres effektene av seniorpolitikk i kommunesektoren. De oppsummerer at 9 av 10 kommuner har seniorpolitikk. Tilrettelegging av arbeid er det vanligste tiltaket, men bonus eller redusert arbeidstid uten redusert lønn er også vanlig (tilbys i ca. 50 % av kommunene). Om seniorpolitikk er lønnsomt eller ikke er dette rapportens oppsummering: "Andelen som mener seniorpolitikken er lønnsom er ikke uventet klart høyere for kommuner som bærer en stor grad av pensjonskostnadene ved AFP selv, enn for kommunene som deltar i KLPs ordning med utgiftsdeling (utjevningsordningen)".

Prinsippforskjeller, privat og offentlig AFP

	Offentlig AFP	Privat AFP
Type pensjon	Tidligpensjon ved uttak før 67 år.	Livsvarig tillegg til pensjon.
Nivå AFP	62-64 år: Som dagens folketrygd (før levealderjustering) / uføretrygd ved 67 år med tillegg av 20 400. 65-67 år: Det samme som fra 62-64 eller 66 % av sluttlønn.	0,314 % av all inntekt under 7,1 G i året. All inntekt opp til 62 år regnes med. Årlig pensjon bestemmes av forholdstallet for ditt årskull (avhengig av levealder for årskullet og uttakstidspunkt). I tillegg et kompensasjonstillegg som gis årskullene fram til opptjening etter de nye alleårsreglene er fullt innført.
Rett til AFP	Alle kan gå av ved 62, forutsatt 10 år i offentlig tjenestepensjon (staten). I kommunene er kravet minst 20 % stilling og minst 3 år med inntekt over grunnbeløpet i folketrygden. I tillegg minst 10 år i folketrygden med inntekt over 1 G etter fylte 50 år.	Rett til tidligavgang avhengig av opptjent pensjon. Må ha en pensjonsopptjening slik at pensjon ved 67 år er over minstepensjonsnivå. I tillegg krav til ansettelsestid i bedrift tilknyttet privat AFP. 7 av de siste 9 årene før du fyller 62 må du ha vært ansatt i bedrift med AFP.

² Econ-rapport R-2011-020: "Seniorpolitikk i kommunesektoren". Utarbeidet for KS – mai 2011.

Pensjonsnivå fra 67 år	66 % av sluttlønn samt samordningsfordeler.	Avhengig av inntekt hele livet samt uttaksalder.
Garantinivå	Garantert 66 % av sluttlønn, før levealdersjustering.	Ingen garanti for pensjonsnivå.
Levealdersjustering	Alderspensjon (ikke AFP) levealdersjusteres.	All pensjon levealdersjusteres.
Regulering løpende pensjon	Lønnsvekst - 0,75 %.	Lønnsvekst - 0,75 %. Private tjenstepensjoner har som regel svakere regulering.
Tidligpensjon	Avgang med AFP får ikke konsekvenser for framtidig alderspensjon.	Pensjonsnivå resten av livet avhengig av avgangsalder.
Pensjon og arbeid	AFP avkortes ved inntekt over 15 000 i året.	Ingen avkorting av pensjon mot arbeidsinntekt.